

TANULMÁNYOK

BALÁZS FERENC

ÚJ EMBER VALLÁSA

Az ember több annál,
mint amit az ember
alkotni tud.

Hogy ennek a könyvnek mi a tartalma, milyen a jellege, azt a címe után kevés ember tudná eldönteni.

Nem minthogyha a címnek a tartalommal nem volna semmi vonatkozása. Viszont arról szó sincsen, hogy ez a könyv az „új ember vallásának” kifejtése akarna lenni. Szerző nem egyike a céhbéli teológiai, avagy bölcsészeti íróknak, akik a szakirodalom gyarapítása végett egyik évben az új ember vallásáról, a másikban az ember új vallásáról írnak terjedelmes műveket, miután előzőleg már kimerítették az ember és a vallás, a vallás és az ember, valamint a vallás és a vallás problémáit. Itt valami egészen más dologról van szó.

Szerző, bár ifjúkorában sokan feltételezték róla, hogy ügyes filozófussá fejlesztheti ki magát, és bár egy időben a saját elméjét is foglalkoztatták efféle gondolatok, korántsem szakíró, távol áll tőle, hogy annak akarja kijátszani magát. Annál a szerző kevesebb is meg több is, tudnillik élő ember.

Élő ember, aki az élettel mindig gazdag kapcsolatokban állott. Élő ember, aki egy kicsit költő, üzletember, művész, társadalmi szervező, játszótárs, élettárs, muzsikus, gondolkozó, szónok, szóval egy kicsit minden, mint az az életnek természetében rejlik. Élő ember, akinek szerencsére semmi külön dologhoz olyan kitornyosuló tehetsége nem akadott, hogy miatta a többi dologtól, az élet termékeny, százszerű, tágas mezejétől a figyelmet elfordítsa s legyen csak egy valami csupán, talán költő vagy bölcsészeti író, esetleg politikus. Esetleg ettől saját okossága is megóvta. Esetleg szerző már eleve tisztában volt azzal, hogy az emberi élet tökéletes, teljes kifejlesztése fontosabb feladat, mint tökéletes melléktermékek létrehozása. Az ember több annál, mint amit az ember alkotni tud. Szerző általában meg van elégedve az életével, s nem sajnálja, hogy elmulasztotta magát bölcsészeti íróvá kifejleszteni.

De ugyanakkor azzal is tisztában van, hogy ilyen körülmények között nincs joga ahhoz, hogy valamely tárgyról tudományos vagy bölcsészeti értekezést írjon. Tisztában van ezzel, annak ellenére, hogy érzi: bizonyos eredetiséggel tud gondolkozni, s a gondolatai még a maguk

Részlet a szerző 1937. január 6-án lezárt, befejezetlen munkájából, melynek kéziratát most találtuk meg.

félig kész, kidolgozatlan mivoltukban is megérdemelnék a nyilvánossággal való közlést.

Mitévő legyen már most? Álljon neki és mindenek ellenére dolgozza ki elméleti rendszerét úgy, ahogy tudja, legyen az olyan, amilyen lesz? De ennek nem volna semmi értelme. A céhbeli filozófus bizonyára végig sem olvasná a könyvét, mert hamar fölfedezné, hogy a kérdések irodalmának ismerete hiányos benne. Az általános közönség pedig kezebe sem venné; a könyv tudományos formája elriasztaná.

Nem, az efféle próbálkozásnak nem volna semmiféle értelme, s ha szerzőnek már ilyen szigorú az önkritikája, ha magával szemben ilyen magasok az igényei, ha nem hajlandó csak akkor dolgozni, hogyha munkája a világ tudományosságának ítélőszéke előtt is számbavehető lenne — akkor nyilvánvalólag nem lehet más választása, mint a hallgatás. Főltéve természetesen, ha elmondható lenne, hogy a gondolatok, elméletek kifejezésének a tudományos értekezés az egyetlen elfogadható formája.

Ez azonban nem egészen bizonyos, sőt egészen bizonyos, hogy nem mondható el.

Ha az irodalmi művek alkotóinak jogukban áll egyes szereplőik szájába elméletek, sőt világnézetek széles kifejtéseit adni, s ha ez az olvasóközönségnek, legalábbis a műveltebb részének kétségkívül nemcsak tetszik, de szellemi előmenetelére is szolgál, akkor szerző is megteheti, hogy gondolatait az élet értelméről, a vallásról, az erkölcsről, a közgazdaság állapotától és minden egyébről irodalmi formában fejezze ki. Ez az irodalmi forma jelen esetben az önéletrajz.

Szerző az *Új ember vallása* cím alatt gondolatai önéletrajzát szándékozik a művelt közönség számára adni.

Ezt a megoldást választva elkerüli, hogy a szakírók őt kontárnak nevezhessék, a gondolatainak azonban mégis alkalmat nyújt arra, hogy saját lelkén kívül is éljenek, hassanak, építsenek s a maguk esetleges értéke szerint az emberiség közkinccsévé válhassanak.

IMREH LAJOS

ÚJABB ADATOK BALÁZS FERENC SZELLEMI HAGYATÉKÁHOZ

Az utóbbi években Balázs Ferenc a „rög és nagyvilág“ közt ellobbant élete iránti érdeklődés fokozódott. Születésének 80. évfordulójára (1981. okt. 24.) való emlékezés újabb indítást adott a még napvilágra nem került szellemi hagyatékának felkutatására és közkinccsé tételére.

Az újabb kutatás — köszönet a megértő támogatóknak — máris szép eredménnyel járt. Tanka Károly, a volt aranyosszéki unitárius egyházkör felügyelő gondnoka Balázs Ferencnek Mészkon maradt könyveit és kéziratait megőrzés végett tordai lakásában helyezte el, azzal